

ΠΙΑΝΟ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΟΓΝΩΣΙΑΣ

ΜΑΡΙΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΑΡΙΝΑΚΗ
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΠΕΓΚΥ ΧΡΟΝΗ

ΩΔΕΙΟ ARS MUSICALIS

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2021

“Μουσική είναι η κίνηση του ήχου να φτάσει στην ψυχή και να της διδάξει την αρετή”

Πλάτων

Ο όρος Μουσική έχει προέλευση αρχαιοελληνική και παράγεται από την λέξη Μούσα. Στην αρχαιότητα ο όρος μουσική περιλάμβανε, αρχικά, όλες τις τέχνες. Ως κατεξοχήν τέχνη του ήχου χρησιμοποιήθηκε από τον 4ο αι. π.Χ. και ύστερα. Στην ιστορική της πορεία η μουσική, συνδυαζόμενη με το λόγο ή το χορό, γεννά συνεχώς νέες μορφές όπως τραγούδι, όπερα, μπαλέτο κ.λπ. Οι απαρχές της μουσικής είναι άγνωστες. Σύμφωνα με τους μύθους των λαών η μουσική έχει θεϊκή προέλευση και πράγματι, η μουσική ανήκει από την πρώιμη περίοδο στο χώρο της λατρείας. Ο ήχος της ξορκίζει το άορατο από το περιβάλλον και τον άνθρωπο. Στην αναζήτηση για τις απαρχές της μουσικής πρέπει να αναζητηθούν και άλλα ηχητικά φαινόμενα, πέρα από αυτά που καθορίζουν τον όρο μουσική. Η δυτική θεώρηση της μουσικής προέρχεται από την Ελληνική αρχαιότητα και τους πολιτισμούς της Εγγύς και Άπω Ανατολής. .

Ήδη από την 3η χιλιετία π.Χ. , έχουμε μουσικές καταγραφές με ιερογλυφικό και φθογγικό χαρακτήρα ενώ τα πρώτα ευρήματα μουσικών οργάνων χρονολογούνται στην παλαιολιθική εποχή. Μερικά πρώιμα μουσικά όργανα είναι η σείστρα, τα τύμπανα, οι φλογέρες, τα μουσικά τόξα από τα οποία προήλθαν τα έγχορδα και τα κρουόμενα (ρυθμικό χτύπημα μερών του σώματος μεταξύ τους).

Άτλας της Μουσικής , Ulrich Michels , Καρλσρούη 1977

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

Τα μουσικά όργανα χωρίζονται σε κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο που παράγουν τον ήχο και σπανιότερα ανάλογα με τα υλικά τους. Υπάρχουν πολλές κατηγορίες μουσικών οργάνων μερικές από αυτές είναι:

Έγχορδα είναι τα όργανα που φέρουν χορδές προκειμένου να βγάλουν ήχο και χωρίζονται σε δύο υποκατηγορίες:

Τα νυκτά έγχορδα που ο ήχος παράγεται με την νύξη των χορδών είτε με δάχτυλα είτε με πένα. Τέτοια όργανα είναι η κιθάρα, το κανονάκι, η άρπα, το λαούτο, το ούτι, το μαντολίνο κ.τ.λ.

Τα τοξωτά έγχορδα που ο ήχος παράγεται με τη χρήση του δοξαριού. Τέτοια όργανα είναι το βιολί, το βιολοντσέλο, η βιολα, το κοντραμπάσο, η λύρα κ.τ.λ.

Πνευστά είναι τα όργανα που ο ήχος παράγεται με την χρήση της αναπνοής και χωρίζονται σε δύο υποκατηγορίες:

Τα χάλκινα πνευστά που κατασκευάζονται από χαλκό. Τέτοια όργανα είναι το τρομπόνι, η τρομπέτα, το σαξόφωνο, το κόρνο κ.τ.λ.

Τα ξύλινα πνευστά που κατασκευάζονται από ξύλο. Τέτοια είναι το φλάουτο, το κλαρινέτο, το πίκολο, το όμποε, η φλογέρα κ.τ.λ.

Κρουστά είναι τα όργανα που παράγουν ήχο με την κρούση και χωρίζονται σε τρεις υποκατηγορίες:

Τα μελωδικά κρουστά που κατασκευάζονται από ξύλο ή μέταλλο και παράγουν μελωδικό ήχο. Τέτοια είναι το βιμπράφωνο, η μαρίμπα, το ξυλόφωνο κ.τ.λ.

Τα μεμβρανόφωνα κρουστά που κατασκευάζονται από δέρμα ζώων ή κάποιο υποκατάστατο. Τέτοια είναι τα συμφωνικά τύμπανα, το ταμπούρο κ.τ.λ.

Τα σειόμενα/ιδιόφωνα κρουστά που παράγουν τον δικό τους ήχο. Τέτοια είναι το ντέφι, η ξύστρα κ.τ.λ.

ΠΙΑΝΟ

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΙΑΝΟ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Το πιάνο αποτελεί από μόνο του μια κατηγορία οργάνων. Χαρακτηρίζεται ως πληκτροφόρο όργανο αφού ο ήχος του παράγεται με την χρήση μουσικού πληκτρολογίου. Το αρχικό όνομα του ήταν “Τσέμπαλο με πιάνο και φόρτε”, που σημαίνει τσέμπαλο με σιγανό και δυνατό ήχο. Όμως τον δέκατο όγδοο αιώνα μετονομάζεται σε “πιανοφόρτε”. Στην ελληνική γλώσσα μεταφράζεται ως κλειδοκύμβαλο.

Το πιάνο κατέχει κεντρική θέση στην επαγγελματική και οικιακή μουσική από το τρίτο τέταρτο του 18^{ου} αιώνα. Εκτός από τις δυνατότητες που υπάρχουν σε όλα τα πληκτροφόρα να ηχούν συγχρόνως τουλάχιστον τόσες νότες όσα δάχτυλα έχουν τα δύο χέρια του ανθρώπου και έτσι να μπορεί να παιχτεί κατα προσέγγιση κάθε έργο μουσικής. Η πρόσθετη δυνατότητα του πιάνου να παράγει νότες σε ποικίλες βαθμίδες έντασης ανάλογα με τη δύναμη με τη οποία πιέζονται τα πλήκτρα, επιτρέποντας έτσι κρεσέντα και ντιμινουέντα καθώς και δυναμικό σχηματισμό των φράσεων, το έκανε εξαιρετικά προνομιούχο από τους προκατόχους του, το τσέμπαλο και το κλαβίχορδο.

Το πιάνο πρωτοεμφανίστηκε στα μέσα του 18^{ου} αιώνα σε εξαιρετικά ανεπτυγμένη μορφή στην Ιταλία. Ήταν εφεύρεση του Μπαρτολομέο Κριστοφόρι, ο οποίος ήταν φύλακας οργάνων στην αυλή των Μεδίκων της Φλωρεντίας. Ο Κριστοφόρι συνέβαλε όλα τα βασικά προβλήματα στην κατασκευή του πιάνου και σχεδίασε έναν τέλειο μηχανισμό, που από ότι φαίνεται ήταν πολύ περίπλοκος για τους κατασκευαστές της εποχής.

Η ανακάλυψη του Κριστοφόρι δεν χρησιμοποιήθηκε παρά μόνο το 1770, όταν επανεφευρέθηκε από τον Γερμανό κατασκευαστή Γιόχαν Αντρέα Στάϊν, ο οποίος μάλιστα και την τελειοποίησε, φτιάχνοντας χωριστή υπεκφυγή για κάθε πλήκτρο, αντί της μιας για όλα τα πλήκτρα του Κριστοφόρι. Ο μηχανισμός του Στάϊν ονομάστηκε Γερμανικός μηχανισμός ή Βιεννέζικος και είχε προκαλέσει τον θαυμασμό του Μότσαρτ, όταν επισκέφθηκε το εργαστήριο του Στάϊν. Από τον συγγενή του Στάϊν, Στράιχερ, κατασκευάστηκαν τα περισσότερα πιάνα με αυτόν τον μηχανισμό στις αρχές του 19ου αιώνα. Ήταν πολύ ελαφριά στο παίξιμο και είχαν μεγάλη κομψότητα και στον ήχο και στην εμφάνιση τους.

Εντωμεταξύ, σημαντικοί κατασκευαστές πιάνων εμφανίστηκαν στην Αγγλία. Εκεί το όργανο απέκτησε χαρακτηριστικά που το διέκριναν από το τσέμπαλο: είχε πολύ πιο βαριά κατασκευή, μεγαλύτερη τάση στις χορδές και συνεπώς μεγαλύτερο ήχο, είχε μηχανισμό γνωστό ως Αγγλικό μηχανισμό, πιο βαρύ και πιο εκφραστικό, με δυνατότητες ευρύτερης κλίμακας δυναμικής. Δεν είναι περίεργο ότι ο Μπετόβεν προτιμούσε τα αγγλικά πιάνα από τα γερμανικά.

Το 1285 ο Μπάμποκ κατασκεύασε στη Βοστώνη της Αμερικής το πρώτο πιάνο με μεταλλική βάση. Το 1821 ο Σεμπαστιέν Εράρ επινόησε στο Παρίσι την διπλή υπεκφυγή, που επιτρέπει στο σφυρί να επανέρχεται αφού χτυπήσει τη χορδή σε μια ενδιάμεση θέση όσο είναι κρατημένο το πλήκτρο και στην τελική του θέση μόνο όταν ελευθερωθεί τελείως το πλήκτρο. Το τελευταίο βήμα στην εξέλιξη του πιάνου ήταν η διασταύρωση των χορδών: οι ψηλότερες χορδές τεντώνονται σε σχήμα βεντάλιας, απλωμένης στο μεγαλύτερο μέρος του ηχείου και οι μπάσες χορδές διασταυρώνονται με αυτές σε ένα υψηλότερο επίπεδο. Η διασταύρωση επινοήθηκε από τον μπάμποκ το 1830 αλλά υιοθετήθηκε ευρέως όταν το 1855 ο Σταινγουέι της έδωσε οριστική μορφή.

ΟΡΓΑΝΟΓΝΩΣΙΑ της Κ.Ρωμανού, σελ.42-

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΙΑΝΩΝ

Τα πιάνο χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Τα όρθια πιάνο και τα πιάνο με ουρά. Τα όρθια πιάνο έχουν σε κάθετη διάταξη τη χορδές τους και καταλαμβάνουν λιγότερο χώρο ενώ τα πιάνο με ουρά έχουν σε οριζόντια διάταξη τις χορδές τους καταλαμβάνουν περισσότερο χώρο αλλά είναι και πιο ακριβά από τα όρθια γιατί έχουν μεγαλύτερο και καλύτερο ηχείο και μηχανισμό διπλής υπεκφυγής. Καλύτερα θεωρούνται τα πιάνο με ουρά.

ΟΡΓΑΝΟΓΝΩΣΙΑ, Κ. Ρωμανού

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΙΑΝΟΥ

Το σύγχρονο πιάνο αποτελείται από έξι κύρια στοιχεία:

- 1) Τις χορδές. Τρεις για κάθε νότα στην περιοχή της σοπράνο, δύο, στην περιοχή του τενόρου και μια στο μπάσο.
- 2) Τη μεταλλική βάση που υποστηρίζει την τρομερή τάση των χορδών.
- 3) Το ηχείο και τις γέφυρες οι οποίες μεταδίδουν στο ηχείο τις δονήσεις των χορδών.
- 4) Τον μηχανισμό, που αποτελείται από πλήκτρα, τα σφυριά και τη μηχανή που κατευθύνει τα σφυριά προς τις χορδές, όταν πιέζονται τα πλήκτρα.
- 5) Την ξύλινη θήκη που περικλείει όλα τα προηγούμενα.
- 6) Τα τρία πεντάλ που παραμορφώνουν τον ήχο. Το δεξί βγάζει τον πνιγέα από όλες τις χορδές και τις αφήνει να δονούνται ελεύθερα, άσχετα με ποιά πλήκτρα είναι πατημένα. Το αριστερό ελαττώνει την ένταση του ήχου είτε μετακινώντας τα σφυριά πλάγια έτσι ώστε να χτυπούν δύο μόνο από τις τρεις χορδές της περιοχής της σοπράνο ή μια από τις δύο στην περιοχή του τενόρου, είτε μετακινώντας τα σφυριά πλησιέστερα προς τις χορδές, έτσι ώστε να τις χτυπούν με μικρότερη δύναμη. Σε ορισμένα πιάνο υπάρχει και τρίτο πεντάλ, που ενεργεί ώστε να σηκώνεται ο πνιγέας μόνο στις νότες των οποίων τα πλήκτρα είναι πατημένα.

Στο πιάνο με ουρά πιέζοντας το πλήκτρο, η κίνηση μεταβιβάζεται μέσω του πιλότου στον ενδιάμεσο μοχλό, ο ανυψωτήρας τότε ενεργεί στη ρόδα του σφυριού, το οποίο υψώνεται προς τη χορδή. Τη στιγμή που η πίσω προέκταση του ανυψωτήρα ακουμπά το κουμπί της αντιστάθμισης, ο ανυψωτήρας επιστρέφει πίσω και επιτρέπει έτσι στο σφυρί να διαφύγει και να συνεχίσει ελεύθερο τη διαδρομή του μέχρις ότου χτυπήσει τη χορδή και αρχίσει τη διαδρομή του προς τα κάτω. Τότε, συλλαμβάνεται και συγκρατείται από τον έλεγχο και το μοχλό επανάληψης, όσο το πλήκτρο είναι κρατημένο.

Η ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΙΑΝΟΥ

Το πιάνο είναι ένα όργανο το οποίο δεν χρειάζεται πολλές ρυθμίσεις. Ωστόσο μια τουλάχιστον φορά το χρόνο είναι απαραίτητος ο έλεγχος του οργάνου από κάποιον ειδικό. Ο χορδιστής ελέγχει κατά πόσο το όργανο χρειάζεται χόρδισμα, αν τα τσοχάκια και τα σφυράκια είναι σε καλή κατάσταση ή αν ακόμη έχουν δημιουργηθεί κάποια προβλήματα στο όργανο εξαιτίας των αλλαγών των συνθηκών. Σε περίπτωση που ο μηχανισμός κάποιου πλήκτρου έχει κάποιο πρόβλημα, ο χορδιστής αποσυνδέει το μηχανισμό των πλήκτρων (δηλαδή το κλαβιέ) τον επιδιορθώνει και μετά από την επιδιόρθωση τον επανασυνδέει με το υπόλοιπο όργανο. Ωστόσο, για την καλή κατάσταση του οργάνου πρέπει να φροντίζουν και οι ιδιοκτήτες του πιάνου. Καταρχήν πρέπει πάντα να υπάρχουν στο εσωτερικό του ενεργά αρωματικά, ώστε να μην πλησιάσει κανένας σκόρος ή κάποιο άλλο έντομο. Επίσης, πρέπει το πιάνο να ξεσκονίζεται συχνά ώστε να μην μπορεί η σκόνη να φθείρει τα τσοχάκια ή τα ξύλινα μέρη του πιάνου. Και βέβαια, για κανέναν λόγο δεν πρέπει να υπάρξει υγρασία στον χώρο που βρίσκεται το όργανο (φροντίζουμε πάντα να το έχουμε τοποθετημένο σε εσωτερικό τοίχο), διότι θα φουσκώσουν τα ξύλινα στοιχεία και θα σκουριάσουν τα μεταλλικά στοιχεία.

Προφορικές συμβουλές Γ. Καρύδα (χορδιστής πιάνων και πιανίστας)

ΣΥΓΓΕΝΗ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΠΙΑΝΟΥ

Το πιάνο έχει συμβατούς αλλά και ηλεκτρονικούς συγγενείς. Οι συμβατοί συγγενείς του πιάνου είναι το τσέμπαλο, το κλαβίχορδο, το εκκλησιαστικό όργανο και η τσελέστα. Μάλιστα το τσέμπαλο και το κλαβίχορδο είναι πρόγονοι του πιάνου, δηλαδή αυτά τα μουσικά όργανα βοήθησαν στην κατασκευή του πρώτου πιάνου. Οι ηλεκτρονικοί συγγενείς του πιάνου είναι το αρμόνιο, το ηλεκτρικό πιάνο και το συνθεσάιζερ.

ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΕΡΓΩΝ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ

Το πιάνο είναι ένα πολυφωνικό μουσικό όργανο. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει η δυνατότητα να ακουστούν ταυτόχρονα έως πέντε διαφορετικές μελωδίες. Επίσης, αφού το πιάνο διαθέτει όλη τη γκάμα του τονικού ύψους, μπορούν να παιχτούν όλα τα έργα της δυτικής μουσικής, ακόμη και τα έργα που έχουν γραφτεί για συμφωνική ορχήστρα. Έτσι δεν υπάρχει συνθέτης που να μην έχει γράψει έστω και ένα έργο για πιάνο.

Τον 17ο αιώνα, ο συνθέτης J. S. Bach εφηύρε την τεχνική επέκτασης του χεριού, δηλαδή με το πέρασμα του αντίχειρα κάτω από τα τέσσερα υπόλοιπα δάχτυλα, με αποτέλεσμα το παίξιμο να γίνει πιο legato. Η τεχνική αυτή όχι μόνο διευκόλυνε το παίξιμο αλλά βοήθησε στη σύνθεση νέων κομματιών, πιο γρήγορων, πιο σύνθετων και πιο πολύπλοκων. Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται ακόμη και σήμερα.

Αυτοβιογραφία της άνας Μαγκνταλένα Βύλγκερ Μπαχ

Εκτός από τον συνθέτη Bach υπάρχουν πολλοί ακόμη συνθέτες:

- ο Ιταλός Antonio Vivaldi έζησε το 1678-1741
- ο Ιταλός Domenico Scarlatti έζησε το 1685-1757
- ο Γερμανός George Frideric Handel έζησε το 1685-1759
- ο Γερμανός Carl Philippe Emmanuel Bach έζησε το 1714-1788
- ο Αυστριακός Franz Joseph Haydn έζησε το 1732-1809
- ο Γερμανός Johan Christian Bach έζησε το 1735-1782
- ο Ιταλός Andrea Lukessi έζησε το 1741-1801
- ο Ιταλός Luigi Boccherini έζησε το 1743-1805
- ο Ιταλός Mucio Clementi έζησε το 1752-1832
- ο Αυστριακός Wolfgang Amadeus Mozart έζησε το 1756-1791
- ο Γερμανός Ludwig van Beethoven έζησε το 1770-1827
- ο Ιταλός Nicolo Paganini έζησε το 1782-1840
- ο Γερμανός Carl Maria von Weber έζησε το 1786-1826
- ο Ιταλός Joakino Rossini έζησε το 1792-1868
- ο Αυστριακός Franz Schubert έζησε το 1797-1828
- ο Γάλλος Hector Berlioz έζησε το 1803-1869
- ο Πολωνός Frederic Chopin έζησε το 1810-1849
- ο Γερμανός Robert Schuman έζησε το 1810-1856
- ο Ούγγρος Frantz List έζησε το 1811-1886
- ο Γερμανός Richard Wagner έζησε το 1813-1883
- ο Ιταλός Giuseppe Verdi έζησε το 1813-1901
- ο Αυστριακός Johann Strauss έζησε το 1825-1899
- ο Γάλλος Claude Debussy έζησε το 1862-1918
- ο Γάλλος Moris Ravel έζησε το 1875-1937

- ο Ρώσος Igor Stravinsky έζησε το 1882-1971
- ο Ρώσος Sergey Prokofiev έζησε το 1891-1953
- ο Έλληνας Νίκος Σκαλκώτας 1904-1949
- ο Ρώσος Dimitri Shostakovits έζησε το 1906-1975
- ο Έλληνας Μάνος Χατζιδάκις έζησε το 1925-1994
- ο Έλληνας Μίκης Θεοδωράκης γεννήθηκε το 1925

Υπάρχουν όμως και νέοι συνθέτες που το όνομά τους δεν έχει γίνει ακόμη διάσημο. Οι πτυχιούχοι σύνθεσης είναι πολλοί και θεωρούνται συνθέτες.

ΠΙΑΝΙΣΤΕΣ

Οι πιανίστες είναι μουσικοί που ερμηνεύουν έργα συνθετών στο πιάνο είτε σόλο είτε με τη συνοδεία κάποιου οργάνου είτε με τη συνοδεία ορχήστρας.

Ο πιανίστας και συνθέτης Franz Liszt είναι αυτός που καθιέρωσε την ερμηνεία έργων στο πιάνο χωρίς παρτιτούρα τον 19ο αιώνα. Ο F. Liszt ήταν ένας ταλαντούχος και σπουδαίος πιανίστας αλλά και ο πρώτος σταρ. Μερικοί λένε ότι ήταν καλύτερος πιανίστας από τον Έλβις Πρίσλεϊ. Από εκεί προέκυψε η λεγόμενη λιστομάνια. Οι γυναίκες της εποχής έκαναν τα πάντα για να τραβήξουν την προσοχή του ή έστω να κόψουν μια τούφα από τα μαλλιά του, λόγω του σπουδαίου παιχνιδιού του αλλά και της όμορφης εξωτερικής του εμφάνισης.

Βιογραφία f. liszt

Καλύτεροι πιανίστες τον 20ο αιώνα έχουν αναδειχθεί οι Ρώσοι Σεργκέι Προκόφιεφ, Σεργκέι Ραχμάνινοφ και ο Σβιατοσλάβ Ρίχτερ.

Στον 21ο αιώνα γνωστοί πιανίστες είναι ο Glenn Gould, η Martha Argerich, ο Daniel Barenboim, η Mitsuko Uchida, ο Grigory Sokolov, η Khatia Buniatishvili και η Yuja Wang. Καλύτερος θεωρείται ο Glenn Gould ο οποίος ερμήνευε συνήθως Bach δείχνοντάς τα κομμάτια από μια διαφορετική οπτική γωνία και παίζοντάς τα διαφορετικά από όλους τους υπόλοιπους πιανίστες.